

Wyrok z dnia 14 lutego 2001 r.

I PKN 255/00

Przepis art. 52 § 1 ustawy z dnia 16 września 1982 r. Prawo spółdzielcze (jednolity tekst: Dz.U. z 1995 r. Nr 54, poz. 288 ze zm.) nie stanowi podstawy nawiązania z członkami zarządu spółdzielni stosunku pracy z powołania.

Przewodniczący SSN Teresa Flemming-Kulesza, Sędziowie: SN Józef Iwulski (sprawozdawca), SA Herbert Szurgacz.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu w dniu 14 lutego 2001 r. sprawy z powództwa Jerzego B. przeciwko Syndykowi Masy Upadłości Powszechnej Spółdzielni Spożywców „Ż.” w P. o przywrócenie do pracy lub odszkodowanie, na skutek kasacji powoda od wyroku Sądu Okręgowego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Przemyślu z dnia 28 października 1999 r. [...]

o d d a l i ł kasację i zasądził od powoda na rzecz strony pozwanej koszty postępowania kasacyjnego w kwocie 450 zł (czterysta pięćdziesiąt).

U z a s a d n i e

Sąd Rejonowy-Sąd Pracy w Przemyślu wyrokiem z dnia 30 kwietnia 1999 r. [...] oddalił powództwo Jerzego B. przeciwko Syndykowi Masy Upadłości Powszechnej Spółdzielni Spożywców „Ż.” w P. o przywrócenie do pracy. Sąd Rejonowy ustalił, że powód był zatrudniony w pozwanej Spółdzielni od 24 października 1968 r. na podstawie umowy o pracę. Na podstawie uchwały rady nadzorczej Spółdzielni z dnia 29 czerwca 1995 r. powód został wybrany prezesem i powierzono mu obowiązki jednoosobowego zarządu. W dniu 4 lutego 1998 r. ogłoszono upadłość Spółdzielni. Syndyk przeprowadził grupowe zwolnienia pracowników i w dniu 16 kwietnia 1998 r. wręczono powodowi wypowiedzenie umowy o pracę ze skutkiem rozwiązującym na dzień 31 lipca 1998 r. Sąd Rejonowy uznał, że na skutek ogłoszenia upadłości, zgodnie z art. 20 § 1 Prawa upadłościowego - rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 24 października 1934 r. (jednolity tekst: Dz.U. z 1991 r. Nr

118, poz. 512 ze zm.) Spółdzielnia z mocy samego prawa utraciła zarząd oraz możliwość korzystania i rozporządzania majątkiem. Obowiązki te przejął syndyk. Zdaniem Sądu przepisy Prawa upadłościowego mają pierwszeństwo przed przepisami Prawa spółdzielczego. Syndyk był więc uprawniony do rozwiązania z powodem stosunku pracy. Zatrudnianie powoda na stanowisku kierownika zakładu pracy byłoby absurdalne i nielogiczne. Do czasu podjęcia decyzji przez radę nadzorczą Spółdzielni syndyk musiałby bowiem zatrudniać prezesa i płacić mu wynagrodzenie.

Wyrokiem z dnia 28 października 1999 r. [...] Sąd Okręgowy-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Przemysłu oddalił apelację powoda. Zdaniem Sądu drugiej instancji istotna w sprawie była ocena na jakiej podstawie zatrudniony był powód oraz jaki organ i w jakim trybie był uprawniony do rozwiązania stosunku pracy. Sąd drugiej instancji przyjął, że powód był zatrudniony na podstawie umowy o pracę od 24 października 1968 r. do 29 czerwca 1995 r. Na mocy uchwały rady nadzorczej z dnia 29 czerwca 1995 r. w związku z wyborem na członka zarządu, powierzono mu pełnienie funkcji prezesa zarządu. Sąd drugiej instancji uznał, że zgodnie z § 38 ust. 6 statutu Spółdzielni oraz art. 52 § 1 Prawa spółdzielczego w związku z art. 68 KP powód od dnia 30 czerwca 1995 r. zatrudniony był na podstawie powołania. Powoda z pozwaną Spółdzielnią łączyły dwa stosunki prawne, tj. stosunek członkostwa w zarządzie, powstały na skutek wyboru oraz stosunek pracy. Stosunek pracy został nawiązany na podstawie powołania (art. 52 § 1 Prawa spółdzielczego) wskutek przekształcenia podstawy zatrudnienia. Organem właściwym do odwołania powoda (art. 70 KP) była rada nadzorcza Spółdzielni. Jednakże wskutek ogłoszenia upadłości Spółdzielnia utraciła zarząd majątkiem i syndyk uzyskał uprawnienie do podejmowania czynności prawnych wobec zatrudnionych pracowników upadłego, także w zakresie ich stosunków pracy. W tej nietypowej sytuacji, według Sądu Okręgowego, można przyjąć na zasadzie wyjątku od zasady określonej w art. 70 § 1 KP, że syndyk był upoważniony do odwołania prezesa upadłej spółdzielni, mimo że istniał organ, który go powołał. Logiczne jest stanowisko, że trudno czekać na decyzje rady nadzorczej upadłej spółdzielni. Do uprawnień syndyka mają zastosowanie przede wszystkim przepisy prawa upadłościowego. Mimo upadłości organy upadłej spółdzielni nadal istnieją, jednak funkcja prezesa zarządu, jako kierownika zakładu pracy i pracodawcy „traci rację bytu”. Przyjmując, że powód był zatrudniony na podstawie powołania, Sąd Okręgowy przyjął, iż rozwiązanie stosunku pracy mogło nastąpić tylko przez odwołanie, dokonane przez syndyka upadłości. Wypowiedzenie powodo-

wi umowy o pracę oznaczało jednoczesne odwołanie go ze stanowiska. Użycie w pisemnym oświadczeniu słowa „rozwiązuję” zamiast „odwołuję” nie może powodować uznania, iż czynność ta jest nieważna, skoro wolą pozwanego było rozwiązanie stosunku pracy. Odprawę z tytułu rozwiązania stosunku pracy z przyczyn dotyczących pracodawcy wypłacono powodowi. Żądanie odprawy z art. 75 KP nie jest zasadne, gdyż powód nie był zatrudniony na podstawie wyboru.

Kasację od tego wyroku wniósł powód. Zarzucił: 1) naruszenie art. 20 i 90 Prawa upadłościowego w związku z art. 137 Prawa spółdzielczego przez przyjęcie, że te przepisy mają pierwszeństwo przy ocenie prawidłowości rozwiązania stosunku pracy prezesa zarządu upadłej spółdzielni, pochodzącego z wyboru i powołania przez radę nadzorczą, przed art. 5, 9 i 68-72 KP w związku z art. 45 § 2, art. 52 § 2 i 3 Prawa spółdzielczego oraz art. 134 tego Prawa, a także § 27 ust. 1a i ust. 2, § 35, § 38 ust. 1, 2 statutu Spółdzielni; 2) naruszenie art. 8 i 87 ust. 1 Konstytucji, która akt prawny o randze rozporządzenia, jakim jest Prawo upadłościowe, wymienia na ostatnim miejscu wśród źródeł prawa powszechnie obowiązującego; 3) pominięcie tych przepisów Prawa upadłościowego, które określają rolę reprezentanta prawnego upadłego w całym toku postępowania upadłościowego, to jest art. 17 § 1 i 3, 17², 18, 19, 19¹, 20, 22, 24, 25, 25, 27, 28, 29, 34, 35, 38, 39, 40, 49, 50, 51, 54, 56, 58, 59, 70, 73, 76, 77, 78, 79, 81, 82, 85, 95 § 2, 100-102, 105 § 2, 108, 110, 113 § 1, 121 § 1, 124, 137 § 2, 142 § 2, 144, 145 § 1 i 3, 149 § 2, 153, 154 § 2, 161 § 2, 162 § 2, 165 § 1, 159, 170 § 2, 171, 174, 175, 180, 181 § 1, 182, 183, 185, 187 § 1, 189, 190 § 2, 193, 197 § 2, 198, 202, 209, 210, 211 § 1, 216, 217, 219, 221, 222, 223, 224, 225, 226; 4) błędną wykładnię art. 1 i 17 ustawy z dnia 28 grudnia 1989 r. o szczególnych zasadach rozwiązywania z pracownikami stosunków pracy z przyczyn dotyczących zakładu pracy oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz.U. z 1990 r. Nr 4, poz. 19 ze zm.) przez przyjęcie, że zestawienie tych przepisów daje możliwość odwołania prezesa zarządu z jego stanowiska pracy przez syndyka masy upadłości, mimo że nadal działa rada nadzorczą upadłej spółdzielni oraz mimo tego, że syndyk rozwiązał za wypowiedzeniem stosunek pracy, pochodzący z wyboru i powołania, bez uprzedniego odwołania prezesa zarządu z funkcji organu osoby prawnej przez radę nadzorczą; 5) naruszenie prawa materialnego przez niewłaściwe zastosowanie art. 70 § 2 KP przez przyjęcie, że wypowiedzenie umowy o pracę oznaczało jednoczesne odwołanie powoda ze stanowiska prezesa. Powód zarzucił także naruszenie przepisów postępowania, tj. art. 45 § 1 KP w związku z art. 316 § 1 KPC, art. 382 KPC i art. 386

§ 1 lub 386 § 4 KPC. Powód wywiódł, że Sąd Okręgowy popełnił błędy logiczne przy ustalaniu stanu faktycznego sprawy i przy wyciągnięciu wniosków z zebranego w sprawie materiału dowodowego oraz pominął niektóre dowody.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Gdyby przyjąć, że powód był zatrudniony na podstawie umowy o pracę (tak uznał Sąd pierwszej instancji), to rozwiązanie tej umowy przez Syndyka byłoby prawidłowe, gdyż pełnił on czynności zarządu, a więc organu uprawnionego do czynności z zakresu prawa pracy (art. 3¹ § 1 KP). W uchwale składu siedmiu sędziów z dnia 24 marca 1994 r., I PZP 5/94 (OSNAPiUS 1994 r. nr 1, poz. 4) Sąd Najwyższy wyjaśnił między innymi, że przepisy art. 23 i 24 KP stosuje się odpowiednio do syndyka masy upadłości. Oznacza to, że obecnie syndyk upadłości ma uprawnienia organu upoważnionego do czynności z zakresu prawa pracy w stosunku do pracowników upadłego, a więc może rozwiązać z nimi umowy o pracę.

Sąd drugiej instancji uznał jednak, że powód był zatrudniony na podstawie powołania, a w szczególności, że wskutek wyboru do zarządu Spółdzielni i powierzenia funkcji jej prezesa doszło do przekształcenia podstawy stosunku pracy (rozwiązania umowy o pracę i nawiązania stosunku pracy z powołania). Sąd drugiej instancji uznał tak bez analizy oświadczeń woli stron w tym zakresie, po przyjęciu, że z kierownikiem zakładu pracy (według ówczesnego stanu prawnego) stosunek pracy zawsze nawiązywał się na podstawie powołania. Ten pogląd budzi wątpliwości, gdyż w stanie prawnym obowiązującym w 1995 r. było możliwe zatrudnienie kierownika zakładu pracy na podstawie umowy o pracę (por. uchwała z dnia 4 października 1994 r., I PZP 42/94, OSNAPiUS 1994 r. nr 11, poz. 174). Słusznie natomiast Sąd drugiej instancji uznał, że stosunek pracy powoda był odrębnym stosunkiem prawnym od jego członkostwa w zarządzie Spółdzielni (por. postanowienie z dnia 9 stycznia 1968 r., I PZ 81/67, OSPiKA 1969 r. z. 1, poz. 6). Gdyby przyjąć, że powód był zatrudniony na podstawie powołania, to dokonane przez Syndyka wypowiedzenie umowy o pracę byłoby prawnie wadliwe, zarówno ze względu na zastosowany sposób rozwiązania, jak i brak uprawnienia Syndyka do jego dokonania. W szczególności wymaga podkreślenia, że organem uprawnionym do odwołania (rozwiązania stosunku pracy z powołania) jest zgodnie z art. 70 § 1 KP organ, który pracownika powołał. Organem tym była rada nadzorcza Spółdzielni, która funkcjonowała po ogłoszeniu upadłości.

Syndyk w tym zakresie nie przejął jej uprawnień, nie był więc organem uprawnionym do odwołania powoda. Podobny problem był już przedmiotem rozstrzygnięcia Sądu Najwyższego w uchwale z dnia 4 lipca 1994 r., I PZP 30/94 (OSNAPiUS 1994 r. nr 7, poz. 110), w której stwierdzono, że syndyk upadłości przedsiębiorstwa państwowego, które po ogłoszeniu jego upadłości przejęło w trybie art. 23¹ § 2 KP inny zakład pracy, może odwołać ze stanowiska dyrektora tego zakładu powołanego na nie przez zarząd miasta i gminy na podstawie art. 68 § 1 KP oraz art. 30 ust. 2 pkt 5 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie terytorialnym (Dz.U. Nr 16, poz. 95 ze zm.), jeżeli przed przejęciem zakładu nie został on odwołany ze stanowiska przez organ, który go powołał. Jednakże w stanie faktycznym tej sprawy organ uprawniony do odwołania pracownika nie miał ani prawnej, ani faktycznej możliwości rozwiązania stosunku pracy. Inaczej było w niniejszej sprawie, w której rada nadzorcza Spółdzielni takie możliwości miała. Należy jednak stwierdzić, że w analizowanej sytuacji rozwiązanie stosunku pracy z powodem należało ocenić jako skuteczne (powodujące rozwiązanie stosunku pracy), gdyż utrwalony jest pogląd, że odwołanie pracownika ze stanowiska na podstawie art. 70 § 1 KP przez podmiot, którego kompetencja do dokonania tej czynności nie jest jednoznacznie wyłączona, powoduje rozwiązanie stosunku pracy (por. wyrok z dnia 22 kwietnia 1998 r., I PKN 58/98, OSNAPiUS 1999 r. nr 8, poz. 280). Gdyby więc uznać, że powód był zatrudniony na podstawie powołania, a więc rozwiązanie z nim stosunku pracy przez Syndyka było prawnie wadliwe, to należałoby uznać, że kompetencja Syndyka w tym zakresie nie była wyłączona w sposób oczywisty, a więc doszło do skutecznego rozwiązania stosunku pracy, a tym samym roszczenia powoda były wyłączone przez art. 69 KP.

Sąd Najwyższy w składzie rozpoznającym niniejszą sprawę uważa jednak, że powód był zatrudniony na podstawie umowy o pracę, gdyż nie zgadza się z poglądem wyrażonym w wyroku z dnia 24 lutego 1999 r., I PKN 582/98 (OSNAPiUS 2000 r. nr 8, poz. 304), według którego art. 52 § 1 ustawy z dnia 16 września 1982 r. Prawo spółdzielcze (jednolity tekst: Dz.U. z 1995 r. Nr 54, poz. 288 ze zm.) jest przepisem odrębnym w rozumieniu art. 68 § 1 KP, pozwalającym na nawiązanie stosunku pracy na podstawie powołania z członkami zarządu spółdzielni. Zgodnie z art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 2 lutego 1996 r. o zmianie ustawy - Kodeks pracy oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz.U. Nr 24, poz. 110 ze zm.) stosunki pracy z pracownikami zatrudnionymi na podstawie powołania na stanowiskach pracy nie wymienionych w przepisach, o których mowa w art. 68 § 1 KP, przekształciły się z dniem wejścia w życie tej

ustawy w stosunki pracy na podstawie umowy o pracę. Zakładając więc, że powód był od 1995 r. zatrudniony na podstawie powołania, to jego stosunek pracy nie przekształcił się w umowę o pracę tylko pod warunkiem, że zatrudnienie na takim stanowisku przewidywały przepisy odrębne (art. 68 § 1 KP), a więc w tym przypadku art. 52 § 1 Prawa spółdzielczego. Z przepisu tego wynika wprawdzie możliwość zatrudniania członków zarządu spółdzielni na podstawie powołania, ale w zależności od powierzonego stanowiska, przy czym w tym zakresie odsyła on do art. 68 KP. Inaczej mówiąc z art. 52 § 1 Prawa spółdzielczego wynika, że na podstawie powołania zatrudnia się tych członków zarządu spółdzielni, których stanowiska zostały określone w art. 68 KP. Tymczasem przepis ten po nowelizacji w ogóle nie określa żadnych stanowisk, na których zatrudnienie następuje na podstawie powołania. Oznacza to, że art. 52 § 1 Prawa spółdzielczego po nowelizacji Kodeksu pracy stał się przepisem pustym, nie zawierającym żadnej samodzielnej regulacji lub inaczej mówiąc nie zostały określone żadne stanowiska w zarządzie spółdzielni, na których zatrudnienie następuje na podstawie powołania. Zgodnie więc z art. 8 ust. 1 ustawy nowelizującej Kodeks pracy, jeżeli nawet powód był zatrudniony na podstawie powołania, to i tak jego stosunek pracy przekształcił się w umowę o pracę na czas nie określony. Taką umowę mógł rozwiązać Syndyk, co zostało stwierdzone na wstępie.

Z tych względów kasacja nie powoływała się na usprawiedliwione podstawy i to bez potrzeby analizy poszczególnych zarzutów. Wyrok Sądu drugiej instancji bowiem odpowiada prawu, co powoduje oddalenie kasacji na podstawie art. 393¹² KPC i orzeczenie o kosztach postępowania kasacyjnego z mocy art. 98 § 1 KPC.

=====